

Medelpads
Räddningstjänstförbund

2020-2023

Handlingsprogram

Beslutad av direktionen 2020-02-07

Ett tryggt, säkert och hållbart samhälle

Ingen ska dödas eller skadas allvarigt till följd av en olycka.

De totala kostnaderna för olyckor ska minimeras.

Ingen olycka ska ge negativ påverkan på miljön.

Medelpads räddningstjänstförbund

Björneborgsgatan 40

854 60 Sundsvall

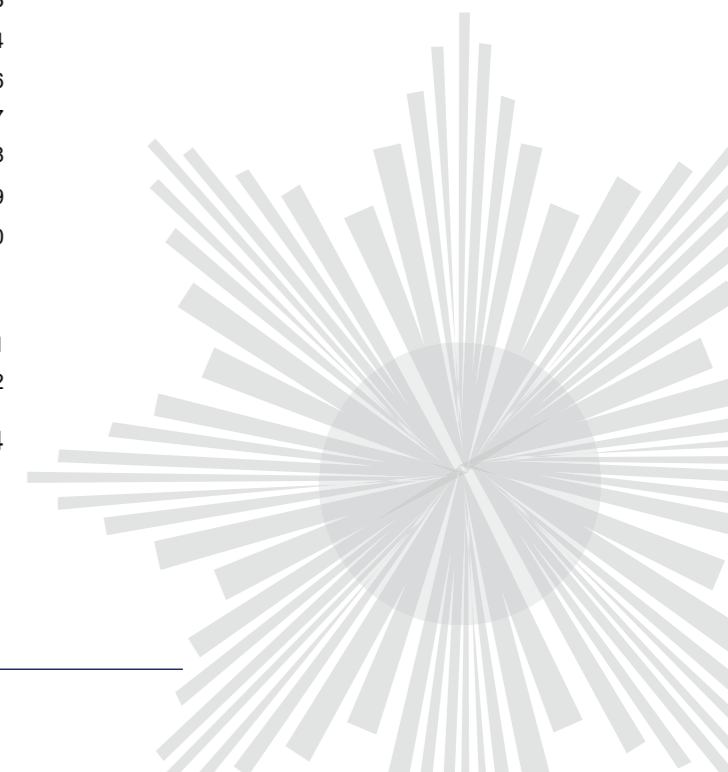
Tel: 060-12 32 00

E-post: mrf@sundsvall.se

Hemsida: raddning.info

Innehållsförteckning

Inledning	4
Olyckor och risker	5
Förebyggande verksamhet	6
Räddningstjänst	6
Efterföljande åtgärder	6
Mål	7
Nationella mål	7
MRF:s tolkning av begreppen räddningstjänst, godtagbar tid och effektivitet	7
Styrande dokument	9
Ågaruppdrag 2020-2023	9
Lokala mål	9
Resultatmål för förebyggande verksamhet	9
Resultatmål för räddningstjänst	9
Arbetsätt och uppföljning	10
Organisering av det förebyggande arbetet	12
Tillsyn	12
Kompetens för tillsyn	13
Rengöring och brandskyddskontroll	13
Information och rådgivning	14
Samverkan	14
Förmåga att genomföra räddningsinsatser	16
Beredskapsorganisation	16
Snabbhet	18
Ledningsförmåga	19
Kompetenser	21
Larm och samband	22
Brand i byggnad	23
Brand i skog och mark	24
Trafikolycka	26
Drunkning	27
Utsläpp av farligt ämne	28
Naturolycka	29
Räddningstjänst under höjd beredskap	30
Efterföljande åtgärder	31
Olycksundersökning	31
Kvalitetssäkring av räddningsinsats	32
Ordlista	34

Inledning

Medelpads räddningstjänstförbund (MRF) ägs gemensamt av Sundsvalls, Timrå och Ånge kommuner och Lag om skydd mot olyckor (LSO) utgör grunden för MRF:s verksamhet.

Regeringens intention med denna lag kan sammanfattas med att färre människor ska dö, färre ska skadas och mindre ska förstöras vid olyckor.

Skyddet mot olyckor ska, med hänsyn till lokala förhållanden, vara tillfredsställande och likvärdigt. Räddningstjänsten ska planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Enligt lagen om skydd mot olyckor, 3 kap. 3 och 8 §§, ska den förebyggande verksamheten och verksamheten för räddningstjänst beskrivas i ett handlingsprogram som antas av kommunfullmäktige, eller den beslutande församlingen i kommunalförbund, för varje ny mandatperiod.

Förbundsledningen utgör kommunalförbundets beslutande församling. Direktionen utgör även förbundsstyrelse samt räddningsnämnd för medlemskommunerna.

I enlighet med kommunalförbundets förbundsordning svarar Medelpads räddningstjänstförbund, för medlemskommunernas uppgifter enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO).

Eftersom Sundsvalls, Timrå och Ånge kommuner genom förbundsordningen har överlåtit de uppgifter på räddningstjänstförbundet som ska bedrivas inom ramen för handlingsprogrammet, ligger skyldigheten på MRF att se till att det finns ett sådant handlingsprogram.

I förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor finns bestämmelser om vad handlingsprogrammet ska innehålla. Direktionen svarar enligt reglementet 5 § för att innehållet i handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och handlingsprogram för räddningstjänsten, i takt med utvecklingen, hålls på effektivast möjliga nivå, och att resurserna inom ramen för tillgängliga medel dimensioneras för att på bästa sätt uppfylla ambitionsnivån i handlingsprogrammen. I denna lydelse ligger att direktionen fattar beslut om handlingsprogram enligt LSO.

Enligt praxis vid MRF och de flesta kommuner/räddningstjänster gäller handlingsprogrammet för en fyraårsperiod som motsvarar en direktions/nämnds mandatperiod förskjutet ett år framåt i tiden.

Det här handlingsprogrammet avser perioden 2020-2023.

Följande delar ska ingå i handlingsprogrammet:

- Målet för kommunens verksamhet
- Risker för olyckor som kan leda till räddningsinsatser
- Hur den förebyggande verksamheten är ordnad och hur den planeras
- Vilken förmåga och vilka resurser kommunen har för att genomföra räddningsinsatser samt vilken förmåga och resurser man avser skaffa sig under mandatperioden, både i fred som under höjd beredskap.

Olyckor och risker

Förståelse för begreppen olyckor och risker är central för att lyckas nå MRF:s vision och intentionerna i lagen om skydd mot olyckor. Dessa begrepp är i sig komplexa och kan ha olika innebörd beroende på vem som definierar dem. En tydlig definition av begreppen är därför viktig i en organisation vars syfte grundar sig på att arbeta mot ett tryggt, säkert och hållbart samhälle.

I första hand avses trygghet och säkerhet för oönskade händelser i form av olyckor. Med trygghet avser vi minimerad upplevd risk (rädsla) och med säkerhet minimerad verklig risk.

I propositionen till LSO definieras begreppet olycks-händelse som en plötsligt inträffad händelse som har medfört eller kan befaras medföra skada. Dit räknas händelser oavsett om orsaken beror på människors handlande, underlåtenhet att handla eller om handlandet varit avsiktligt eller inte.

För begreppet risk finns flera variationer av definitioner men de skiljer sig inte avsevärt åt. Kärnan i definitionerna handlar om en sammanvägning av sannolikheten för att en händelse ska inträffa och konsekvensen av den inträffade händelsen.

Både begreppen olycka och risk har gemensamt att de syftar på negativa händelser. Motsatsen till dessa är lycka och chans. Kombinerar orden till olycksrisk, innebär det alltså sannolikheten för och konsekvensen av en plötslig händelse som har medfört eller kan befaras medföra skada.

Exempel

Definitionerna av begreppen hjälper oss att förstå hur vi ska arbeta för att minska olycksriskerna i samhället. Men det finns väldigt många olika typer av olycksrisker. Sannolikheten för att en stor kemikalieolycka ska inträffa är relativt liten, men konsekvenserna för olyckan om den inträffar kan vara väldigt stora. I det fallet är det viktigt att behålla sannolikheten på en låg nivå, samtidigt som arbete sker i syfte att lindra konsekvenserna av en sådan händelse.

Andra händelser som sker mer frekvent och alltså har en större sannolikhet, till exempel trafikolyckor, kan ha stora konsekvenser för den enskilda individen som drabbas, men mindre konsekvenser för samhället i

stort. I det fallet uppnås störst nytta genom att förhindra att olyckan inträffar. Även om konsekvenserna av händelsen naturligtvis måste minimeras om den inträffar.

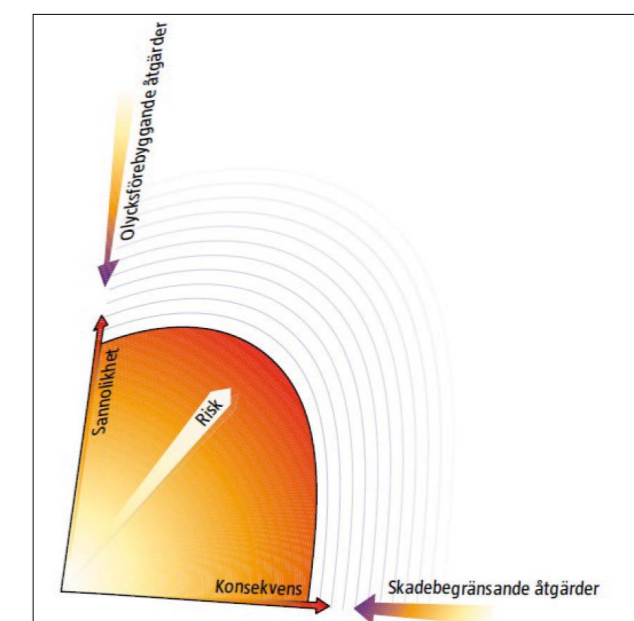
Platsen där olyckan inträffar påverkar också olycksrisken. Om trafikolyckan i exemplet ovan inträffar på en vältrafikerad motorväg ökar sannolikheten för att nya olyckor ska inträffa, vilket i sin tur innebär att konsekvensen av olyckan också ökar. Ser man dessutom

till hela det drabbade sammanhanget och väger in det faktum att personer som indirekt drabbats av olyckan, när de blir stående i långa köer, gör att de missar taget, kommer för sent till jobbet eller inte hinner hämta

barnen på förskolan i tid. Då ökar konsekvenserna av trafikolyckan ytterligare både för individerna och för samhället.

Om arbetsmiljöriskerna för räddningspersonalen dessutom vägs in i värderingen, kan man konstatera att olycksrisken för trafikolyckor på motorvägar är väldigt hög.

Att minska olycksriskerna handlar i huvudsak om två typer av åtgärder: olycksförebyggande eller skadebegränsande åtgärder. Olycksförebyggande åtgärder minskar sannolikheten för att en olycka ska inträffa. Medan skadebegränsande åtgärder minskar konsekvenserna av en olycka genom att mildra skador och avbryta pågående olycksförlopp.

Olycksförebyggande och/eller skadebegränsande åtgärder leder till minskad risk.

Lagen om skydd mot olyckor delar upp kommunens ansvar i förebyggande verksamhet, räddningstjänst och efterföljande åtgärder.

Förebyggande verksamhet

Det förebyggande arbetet handlar om att på olika sätt stödja den enskilde (dvs. människor, företag, föreningar, myndigheter och organisationer) genom rådgivning, information och utbildning. Dels genom olycksförebyggande åtgärder, men även genom skadebegränsande åtgärder.

Ett exempel på skadebegränsande brandskydd är brandceller vars syfte är att förhindra brandspridning, ett annat är att utbilda människor i att använda en handbrandsläckare så att de själva snabbt kan vidta åtgärder för att mildra konsekvenserna av en brand.

Räddningstjänst

Begreppet räddningstjänst definieras i lagen som "de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön." (LSO 1 kap. 2 §)

Syftet med genomförandet av räddningsinsatser är enligt lagen alltså både olycksförebyggande och skadebegränsande.

Men staten eller kommunens ansvar innefattar inte alla olyckor. Ansvaret gäller endast om det är motiverat med hänsyn till vissa kriterier. När kriterierna är uppfyllda ska räddningsinsatsen påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.

Kriterierna finns till för att myndigheten som ansvarar för räddningstjänsten ska kunna avgöra när den som drabbats av en olycka inte förväntas klara av att hantera konsekvenserna av olyckan själv. Den ansvariga myndigheten har då en skyldighet att hjälpa den enskilde.

Efterföljande åtgärder

Räddningsinsatsen ska avslutas när kriterierna inte längre är uppfyllda, och den som drabbats återigen förväntas klara av att själv hantera konsekvenserna av olyckan. Men kommunens

ansvar upphör inte för det. I det fortsatta akuta skedet efter räddningsinsatsen ska den som drabbats av olyckan få hjälp och information om hur denne själv bör fortsätta att själv mildra konsekvenserna av olyckan.

Dessutom har kommunen ett ansvar att undersöka orsaken till olyckan, olycksförloppet och räddningsinsatsens genomförande. Olycksundersökningen har ett lärande perspektiv och syftet är att ta tillvara erfarenheter från olyckor för att förbättra skyddet mot olyckor genom både olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder.

Arbetet med skydd mot olyckor är en ständigt pågående, cyklisk process där olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder genomförs för att stödja och hjälpa den enskilde.

Mål

Nationella mål

I 1 kap. 1 och 3 §§ LSO anges de nationella målen och syftet med den verksamhet som ska bedrivas enligt lagen:

"Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt."

MRFs tolkning av begreppen räddningstjänst, godtagbar tid och effektivitet

Räddningstjänst

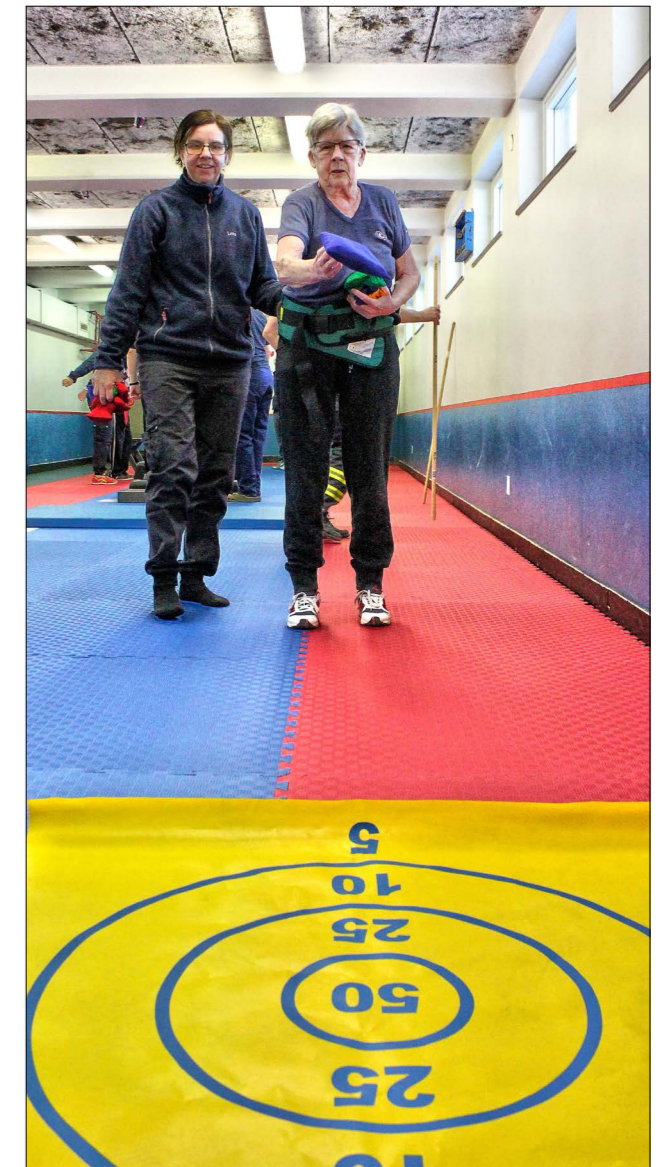
Enligt LSO 1 kap. 2 § innebär räddningstjänstbegreppet ett statligt eller kommunalt ansvar att "vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom eller miljön."

Eftersom lagen tydligt listar tre områden som ska skyddas så kan det i vissa fall uppstå målkonflikter då flera av dessa är hotade. De åtgärder som krävs för att rädda det ena kan i vissa fall vara förödande för det andra.

MRF gör tolkningen att då människors liv eller hälsa är hotade ska detta prioriteras över de andra två. Då målkonflikt uppstår vid skada eller risk för skada av egendom eller naturmiljö ska dessa vägas mot varandra. Konsekvensen av olyckor som har en negativ påverkan på naturmiljön kan vara svåra att bedöma i förhållande till egendomsskador som är lättare att värdera i direkta kostnader. Värderingen måste dessutom ofta göras och beslutet fattas inom några få minuter i ett akut skede och med begränsat beslutsunderlag. Faran är då att de negativa konsekvenserna för naturmiljön över- eller undervärderas.

Godtagbar tid

Tidsfaktorn är central vid genomförandet av räddningsinsatser. I LSO tydliggörs detta dels genom de nationella målen och dels genom att ett av kriterierna för räddningstjänst är behovet av ett snabbt ingripande. Vad som kan anses vara godtagbar tid skiljer sig från fall till fall. Behovet av ett snabbt ingripande är

TUFF- Träning, Utbildning och Fallförebyggande - ett uppskattat projekt vi genomför med Timrå kommun och Brandskyddsföreningen.

relativt i förhållande till hur snabbt den enskilde själv kan utföra en åtgärd eller hur snabbt någon annan kan anlitas för att hantera händelsen. Eftersom det är svårt att på förhand definiera godtagbar tid och snabbt ingripande arbetar MRF ständigt med att hitta nya metoder, rutiner och arbetssätt för att korta ner responstid och insattid. Detta görs bland annat genom att förstärkt medmänniska och FIP. Mer om dessa finns att läsa under förmåga att genomföra räddningsinsatser.

Effektivitet

Effektivitet definieras ofta som måluppfyllelse i förhållande till resursanvändning och mäts över en viss tid.

Insatsledaren Anton Hörnqvist börjar anteckna mål med insatsen efter att ha stämt av med styrkeledare och gjort en första bedömning av läget.

Exempel

Bränder skadar alltid någons egendom, och om branden inte begränsas riskerar den att spridas och därmed utöka egendomsskadorna och risken att skada någon annans egendom ökar.

NCO - Nationellt Centrum för lärande från Olyckor publicerade 2008 en rapport om bränders samhällsekonomiska kostnader. Denna visade att kostnaden för egendomsskador till följd av brand i Sverige år 2005 uppgick till 4,2 miljarder kronor i 2005 års penningvärde.

En brand har genom utsläpp av oförbrända brandgaser alltid en negativ påverkan på den globala naturmiljön. Att släcka branden innebär att utsläppet upphör då branden släckts, men det gör också att släckvätskan

som använts för med sig partiklar från branden ner i marken och påverkar den lokala naturmiljön negativt.

Båda alternativen har alltså negativa konsekvenser för naturmiljön, och det gäller att välja det alternativ som ger minst negativ påverkan. Forskning om bränders påverkan på miljön vid släckning visar att det viktigaste ur miljöhänseende är att släcka med så lite släckvätska som möjligt. Ju snabbare man släcker desto bättre är det också för miljön.

Ovanstående exempel visar på att problemen med målkonflikter som beskrevs tidigare i vissa fall kan hanteras genom effektiva räddningsinsatser.

”Släck snabbt och med så lite släckvätska som möjligt

Styrande dokument

Medelpads Räddningstjänstförbund har tre övergripande styrdokument:

- Förbundsordningen beskriver grundläggande regler för räddningstjänstförbundets verksamhet.
- Reglementet tydliggör förbundsledningens roll.
- Ägaruppdraget tydliggör vad som är förbundets uppgifter enligt gällande lagstiftning och vilka särskilda inriktningar som ska gälla.

Ägaruppdrag 2020-2023

Ägaruppdraget skrivs för varje mandatperiod och specificerar de uppdrag som ägarkommunerna vill att Medelpads räddningstjänstförbund ska fokusera på.

Visionen för förbundet har länge varit Ett tryggt och säkert samhälle, i och med aktuellt ägaruppdrag har detta utökats till:

Ett tryggt, säkert och hållbart samhälle.

MRF:s ambition är att anses vara en av Sveriges ledande räddningstjänster. Genom tillägget i visionen tydliggörs vikten av MRF:s bidrag till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet i linje med de 17 globala målen i Agenda 2030.

Målbilden för MRF:s uppdrag enligt LSO är genom olycksförebyggande och skadebegränsande åtgärder att:

- Ingen ska dödas eller skadas allvarligt till följd av en olycka.
- De totala kostnaderna för olyckor ska minimeras.
- Ingen olycka ska ge negativ påverkan på miljön.

Lokala mål

MRF har i sitt målsättningsarbete kommit fram till att det i huvudsak ska finnas tre typer av målsättningar inom organisationen:

Resultatmål - Beskriver den direkta nytta MRF ska skapa för den enskilde, dvs människor, företag, föreningar, myndigheter och andra organisationer.

Prestationsmål - Beskriver vad MRF behöver klara av för att nå resultatmålen.

Aktivitets-/processmål - Beskriver vad MRF behöver göra eller lära för att klara prestationsmålen.

De mål som presenteras i handlingsprogrammet utgör i första hand de resultatmål som har arbetats fram med utgångspunkt i risk- och olycksanalysen. Hur arbetet gått till beskrivs mer ingående i avsnittet ”Förmåga att genomföra räddningsinsatser”.

Resultatmål för förebyggande verksamhet

De flesta allvarigare olyckorna där människor skadas till följd av brand sker i byggnader och resultatmålen syftar därmed främst till att förebygga eller mildra konsekvenserna av dessa. Resultatmålen för den förebyggande verksamheten syftar även till att bidra till uppdraget att verka för att andra olyckor förebyggs.

- Människor ska vara informerade om hur man förebygger olyckor, men även ha kunskap om hur man kan minska konsekvenserna av en olycka genom sitt agerande.
- Människor med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och som bor i egen bostad ska inte omkomma eller skadas till följd av brand.
- Räddningstjänsten ska ta en aktiv roll inom arbetet för social hållbarhet och genom samordning och samverkan med andra aktörer bidra till ett tryggare och säkrare samhälle.

• Räddningstjänsten ska under denna handlingsprogramperiod besöka samtliga verksamheter som omfattas av skriftlig redogörelse i Medelpad. Vid dessa verksamheter ska ett bättre brandskydd åstadkommas i syfte att rädda liv, egendom och miljö.

Resultatmål för räddningstjänst

För genomförandet av räddningsinsats har MRF beslutat att följande resultatmål ska vara aktuella vid alla typer av händelser.

- Räddningstjänsten ska skapa förutsättningar för sjukvården att klara den så kallade gyllene timmen.
- Efter räddningstjänstens ankomst till skadeplatsen ska inga ytterligare människor skadas och redan uppkomna skador på drabbade personer ska inte förvärras.
- Personer som riskerar att befinna sig i ett farligt område ska ges relevant information om hur de ska agera för att skydda sig.
- Behovet av information till indirekt drabbade perso-

ner ska tillgodoses på ett för händelsetypen lämpligt och professionellt sätt.

- Vid olyckor på eller vid kommunikationsleder ska framkomligheten, så snart som riskbedömningen tillåter det, återupprättas.
- Skadepåverkan på egendom ska avbrytas och/eller begränsas på ett sådant sätt att arbetet med restvärde och sanering underlättas och om möjligt kan undvikas. Därtill ska även skyldigheter om olycksundersökning beaktas.
- Vid olyckor som skadar eller riskerar att skada naturmiljön ska det negativa händelseförloppet avbrytas och/eller begränsas.
- Räddningstjänstens åtgärder ska leda till så lite negativ miljöpåverkan som möjligt.
- Räddningstjänsten ska vid varje enskild insats identifiera hjälpbehovet för att skapa mervärde för den drabbade.

Arbetsätt och uppföljning

Arbetet med att nå handlingsprogrammets mål kommer att konkretiseras genom att bryta ner målen till prestationsmål, aktivitets- och processmål vilka syftar till att uppfylla resultatmålen.

Prestationsmålen, aktivitets- och processmålen kommer sedan att ingå i årsspecifika verksamhetsplaner samt budget. På så sätt kommer handlingsprogrammets mål genomsyra hela organisationen.

Verksamhetsplanerna följs upp årsvis och på det sättet följs även arbetet med att nå handlingsprogrammets mål upp årsvis.

Handlingsprogrammet i sin helhet ska följas upp inför nästa mandatperiod.

Ett av våra resultatmål är att vi ska, med vår insats, skapa förutsättningar för sjukvården att klara den så kallade gyllene timmen. Om en svårt skadad person får vård inom en timme så ökar chansen att överleva. Tiden blir därför väldigt viktig i hela kedjan - från när olyckan inträffar, när larmet kommer till SOS och till den drabbade kommer till sjukhuset.

Organisering av det förebyggande arbetet

Inom MRF är det den förebyggande avdelningen som samordnar förbundets förebyggande verksamhet, men övriga avdelningar är också delaktiga i det förebyggande arbetet.

Den förebyggande avdelningen är uppdelad i tre undergrupper: Kris- och säkerhet, Tillsyn och tillstånd samt Trygghet och utbildning.

Totalt är det 22 personer anställda inom den förebyggande avdelningen. Merparten av dessa är så kallade kombitjänster där ungefär halva arbetstiden läggs inom den förebyggande avdelningens arbete och resterande tid läggs inom räddningsavdelningen. Det finns både kombibefäl, vilka arbetar som insatsledare eller inre befäl, samt kombibrandmän.

Detta kapitel beskriver endast den förebyggande avdelningens organisation och verksamhet kopplat till den verksamhet som bedrivs enligt LSO.

MRF bedriver ett brett förebyggande arbete där både personal som tillhör utryckningsstyrkorna och personal inom den förebyggande avdelningen har viktiga roller och arbetar tillsammans.

Tillsyn

MRF ansvarar för tillsynen över efterlevnaden av lagen om skydd mot olyckor. Tillsynen görs enligt 5

kap. 1 § LSO. Syftet med tillsynen är att verka för ett skäligt skydd mot olyckor inom förbundets område. För varje år fastställs vilka tillsyner som ska genomföras genom en Tillsynsplan.

Tillsyn sker gentemot den enskildes, dvs. ägares och nyttjanderättshavares, skyldigheter enligt 2 kap. 2 § LSO. Det innebär bland annat att MRF skall kontrollera att den enskilde bedriver ett systematiskt brandskyddsarbete och upprätthåller ett skäligt brandskydd.

Urval av tillsynsobjekt sker enligt särskilda riktlinjer för tillsyn som är fastställd av direktionen. Urvalet av tillsynsobjekt redovisas i den årliga tillsynsplanen.

Tillsynsobjekten väljs ut genom återkommande, planerade tillsynsbesök eller genom inriktade tematillsyner på särskilda grupper av objekt, där en generell brist i brandskyddet har upptäckts inom gruppen. Genom tematillsynerna kan MRF anpassa tillsynsverksamheten efter erfarenheter från tidigare tillsyner, inträffade bränder, forskning, personalläge och politisk inriktning.

MRF bedriver även tillsyn gentemot anläggningar som klassats som farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § LSO. Dessa verksamheter är skyldiga att i skälig omfattning hålla eller bekosta beredskap med personal och egendom och i övrigt vidta nödvändiga åtgär-

Anders Bergvick utbildar i brandsäkerhet. Det är en viktig del i vårt uppdrag med att ge information och öka kunskapen hos våra medborgare för att minska risken för olyckor.

Vi medverkar på evenemang i medlemskommunerna för ge medborgarna råd och svara på frågor. Att bara synas ute i samhället anser vi också är viktigt för att öka trygghetskänslan.

der för att hindra eller begränsa allvarliga skador på människor eller miljö. Verksamheten ska även regelbundet analysera sina risker.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län beslutar om vilka verksamheter som ska omfattas av kraven enligt 2 kap. 4 § LSO. Flertalet av dessa verksamheter omfattas även av kraven i Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (Sevesolagen). Tillsynen enligt 2 kap. 4 § LSO av sådana anläggningar bör därför i möjligaste mån samordnas med berörda myndigheter för tillsynen enligt Sevesolagen.

Förbundsdirektionen fastställer årligen taxa för tillsyn enligt 2 kap. 2 § LSO. Taxa för tillsyn består av en fast del och en rörlig del, där den fasta delen täcker kostnaden för förberedelser inför tillsynsbesöket och den rörliga delen baseras på tidsåtgång för tillsynsbesöket.

För tillsyn av farlig verksamhet enligt 2 kap. 4 § LSO får ingen avgift tas ut.

Kompetens för tillsyn

Beroende på vilken typ av ärende som ska handläggas eller vilken typ av verksamhet där tillsyn ska utföras, varierar behovet av kompetens. Inom MRF ska tillsynsföräntare minst ha genomgått MSB:s utbildning "Tillsyn och annan olycksförebyggande verksamhet A" eller motsvarande för att utföra tillsyn. I övrigt ska en bedömning ske utifrån ärendets komplexitet och handläggarens kompetens.

MRF:s resurser för tillsyn består av 9 personer. Merparten av dessa har dock kombitjänster, vilket gör att de har delad tid mellan räddningsavdelningen och den förebyggande avdelningen som utför myndighetsutövning enligt LSO. Arbetsinnehållet hos dessa personer har även inslag av andra arbetsuppgifter vilket innebär att det finns ungefär 1,5 årsarbetskrafter att tillgå för tillsyn enligt LSO.

Enligt fastställd delegationsordning framgår det vem som i kommunen får utföra tillsyn och utfärda tillstånd enligt gällande lagstiftning.

Rengöring och brandskyddskontroll

Hantering av rengöring (sotning) och brandskyddskontroll enligt 3 kap. 4 § LSO regleras i avtal mellan Medelpads Räddningstjänstförbund och den skorstensfejarmästare som förestår respektive sotningsdistrikt. Sotningsdistriktet drivs i entreprenadform.

Rengöring kan även regleras mellan Medelpads Räddningstjänstförbund och den enskilde, om den enskilde själv har den kompetens som krävs enligt de riktlinjer för egensotning som förbundsdirektionen beslutat om.

Sotningsfristerna, det vill säga bestämmelse om den längsta tiden mellan respektive sotningstillfälle, är fastställd av förbundsdirektionen. Sotningsfristerna överensstämmer till största delen med statens räddningsverks föreskrifter och allmänna råd om rengöring (sotning) och brandskyddskontroll (MSBFS

2014:6). Justering har skett utifrån de klimatförhållanden som råder inom förbundets område.

Frister för brandskyddskontroll överensstämmer med MSBFS 2014:6, så gör även kompetenskraven för dem som utför rengöring och brandskyddskontroll.

Förbundsdirektionen fastställer taxor för sotning och brandskyddskontroll, årligen räknas taxorna upp med det så kallade sotningsindexet.

Information och rådgivning

MRF har ett ansvar att underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt LSO. I begreppet underlätta ingår information och rådgivning, men även utbildning.

Generell information och rådgivning sker exempelvis genom telefonrådgivning, riktade insatser, externa hemsidan, anslag, sociala medier och mässor. Dessutom försöker MRF att närvara vid större evenemang i medlemskommunerna, för att sprida information och svara på frågor. Riktad informationsverksamhet sker till prioriterade målgrupper såsom boende i glesbygd, utsatta samhällsgrupper samt barn och ungdomar.

MRF bedriver en utbildningsverksamhet i syfte att stödja det enskilda företaget/organisationen att fullgöra sina skyldigheter enligt LSO. Prioriterade områden är vård, omsorg, skola och verksamhet där konsekvenserna i händelse av brand kan bli omfattande.

Samverkan

I de tre medlemskommunerna har ett arbete för ett samlat grepp kring frågor som rör trygghet och säkerhet nyligen påbörjats. Detta inkluderar bland annat delar som krisberedskap, civilt försvar, informations-säkerhet och dataskydd, brottsförebyggande arbete, våldsbejakande extremism och olycksförebyggande arbete enligt LSO.

Det olycksförebyggande arbete enligt LSO som ingår i detta arbete är det som faller under LSOs begrepp ”verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder”. Till exempel trafikolyckor, fallolyckor, drunkning, suicid och naturolyckor. Det är exempel på händelser som årligen skördar många liv men där räddningstjänsten inte har huvudansvaret för att bedriva förebyggande arbete. Likväl är det förebyggande arbetet mot dessa händelser viktigt och där samverkan mellan flera aktörer är en förutsättning för att nå resultat.

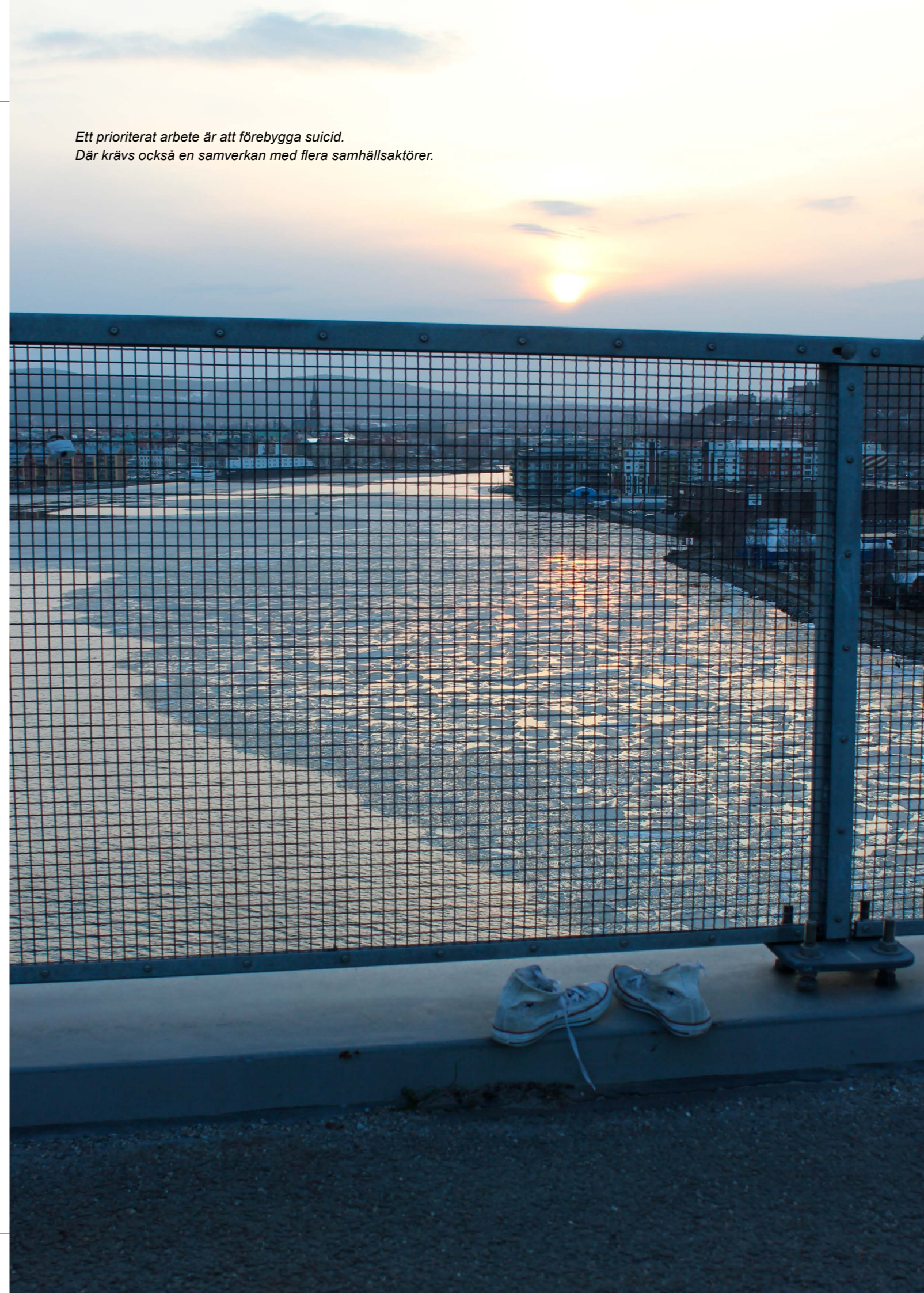
De områden som är utpekade som prioriterade är fallolyckor, suicid och naturolyckor. Planer för dessa områden kommer att tas fram avskilt från detta handlingsprogram och beslutas av respektive kommun.

Räddningstjänsten har en samordnande roll i kommunernas olycksförebyggande arbete och kommer vara drivande i arbetet att ta fram specifika planer för de tre prioriterade områdena.

Att utbilda barn i skolor är en prioriterad målgrupp för oss. Vi diskuterar vad konsekvenserna av sitt handlande kan få - något som man som barn kanske inte alltid tänker på.

*Ett prioriterat arbete är att förebygga suicid.
Där krävs också en samverkan med flera samhällsaktörer.*

Förmåga att genomföra räddningsinsatser

Varje år larmas Medelpads räddningstjänstförbund till drygt 2000 händelser. Vid ca 80% av dessa är uppdraget att betrakta som räddningstjänst inom det egna området, vilket innebär att en del av de händelser räddningstjänsten åker på antingen är förstärkning till annan räddningstjänst eller andra uppdrag.

Bredden av händelsetyper räddningstjänsten larmas till är stor och förmågan som krävs för att hantera händelserna varierar naturligtvis beroende på typ av händelse.

För att på en rimlig nivå kunna beskriva den förmåga räddningstjänsten har att bedriva räddningsinsatser har händelsetyperna i första hand begränsats till de uppdrag som enligt LSO är att betrakta som räddningstjänst. Vidare har riskanalysen legat till grund för ett urval av dimensionerande händelsetyper. Dessa händelsetyper är särskilt viktiga då olycksrisken för dessa är hög och får därför utgöra ett riktmärke för hur MRF ska dimensioneras.

Händelsetyperna är:

- Brand i byggnad
- Brand i skog och mark
- Trafikolycka
- Drunkning
- Utsläpp av farligt ämne
- Naturolycka

För att kunna hantera dessa typer av händelser krävs vissa förmågor som är oberoende av händelsetyp. Dessa viktiga områden som också beskrivs i detta avsnitt är:

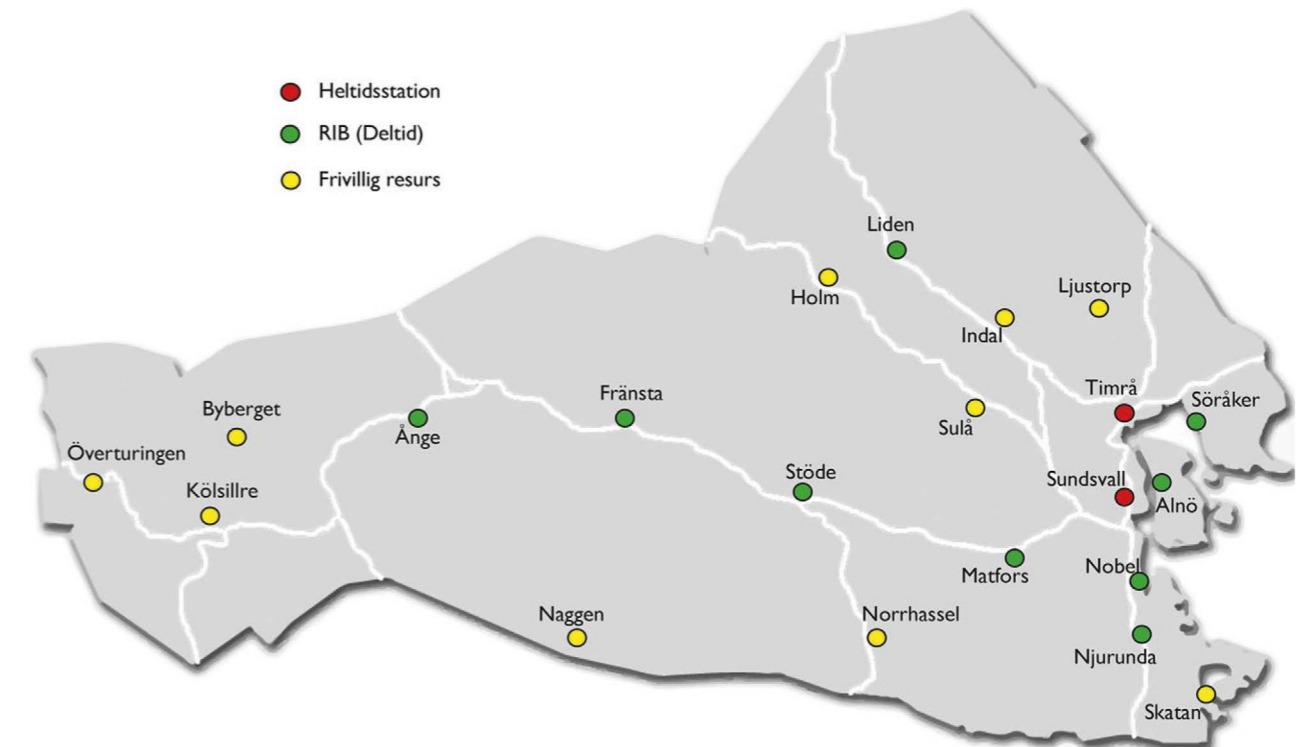
- Snabbhet
- Ledningsförmåga
- Larm & Samband

I det här avsnittet beskrivs förmågan för ovanstående områden och händelsetyper sammanfattande. Mer detaljerade beskrivningar finns i separata dokument som ytterligare tydliggör det MRF förväntas klara av.

Dessa dokument utgör sedan grunden för den verksamhetsplanering MRF ska bedriva för att upprätthålla eller uppnå förmågan.

Beredskapsorganisation

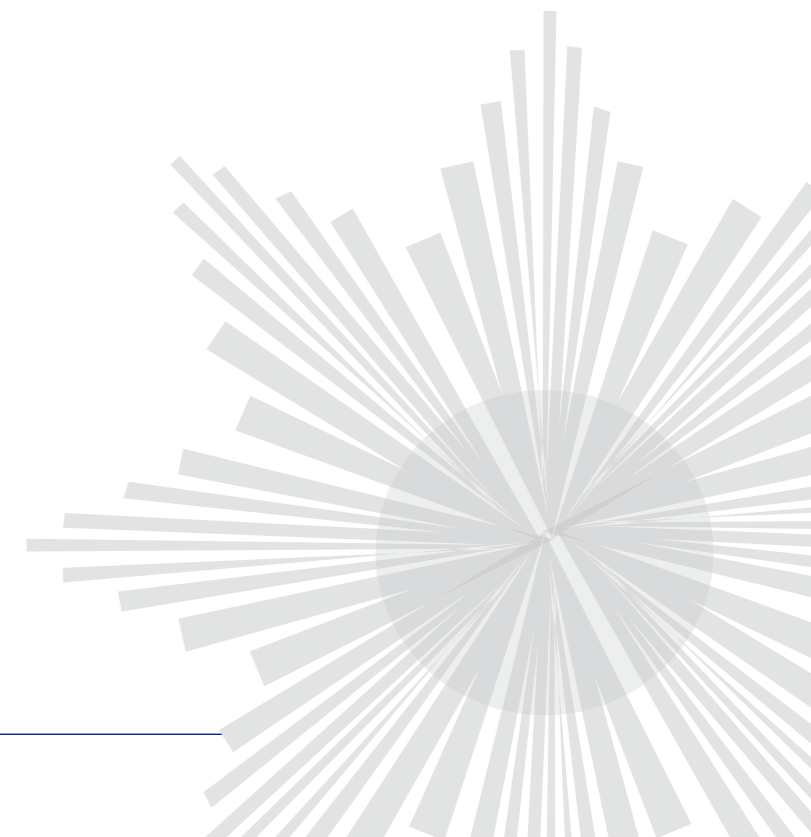
Den förmåga Medelpads räddningstjänstförbund har att utföra räddningsinsatser grundar sig på den personella beredskapen och dess kompetens, beredskapens geografiska spridning samt de fordon och materiel som personalen förfogar över.

Totalt 56 personer i jour och beredskap + frivilliga resurser				
RCB-Räddningschef i beredskap IB-Inre befäl BIB-befäl i beredskap IL-insatsledare				
Sundsvall -heltid ● 90 sek anspänning IL IB 90 sek anspänning BIB 30 min RCB 90 min	Timrå -heltid ● 90 sek anspänning	Alnö -deltid ● 5 min anspänning	Njurunda -deltid ● 5 min anspänning	Fränsta -deltid ● 5 min anspänning
Ange -deltid ● 5 min anspänning	Liden -deltid ● 5 min anspänning	Söråker -deltid ● 5 min anspänning	Nobel -deltid ● 5 min anspänning	Stöde -deltid ● 5 min anspänning
Frivilliga resurser (förstärkt medmänniska) ● ♦ Skatan ♦ Byberget ♦ Norrhassel ♦ Holm ♦ Naggen ♦ Indal ♦ Kölsillre ♦ Ljustorp ♦ Överturingen ♦ Sulå		● Heltidsstation ● RIB (Deltid) ● Frivillig resurs		

Tabell 1

” Vi visar omtanke vi söker kunskap vi skapar trygghet

När någon har ramlat i vattnet gäller det att vara snabb. Alla brandmän övar i det vi kallar för ytlivräddning.

Snabbhet

Förstärkt medmänniska

Människor på landsbygden har inte samma nivå för skydd mot olyckor som människor i tätort. Anledningen till det är att hel- och beredskapsstyrkor är placerade i områden med högre befolkningstäthet. Detta medför att insattiderna blir längre i glesbygden och det tar längre tid innan hjälpen når fram vid en olycka.

För att öka tryggheten i dessa områden har Medelpads räddningstjänstförbund format ett glesbygdskoncept, som ska stödja civilsamhällets förmåga till en första insats.

Personerna som deltar i konceptet kallar vi förstärkta medmänniskor. Dessa frivilliga personer ges möjlighet att kunna hjälpa nödställda i sin närhet och de blir informerade om att en händelse inträffat via SMS.

Vid alla olyckor är den mest kritiska faktorn tiden. Att med enkla medel kunna bryta olycksförloppet i väntan på räddningstjänst eller ambulans är en framgångsfaktor som konceptet bygger på. Personerna utbildas för att kunna agera vid bränder, trafikolyckor, hjärtstopp och drunkning. De utrustas med reflexväst, första förband, pocketmask och handbrandsläckare.

I dagsläget finns utbildade personer utspridda över 10 orter i Medelpad:

- Överturingen
- Kölsillre
- Byberget
- Naggen
- Norrhassel
- Skatan
- Indal
- Holm
- Sulå
- Ljustorp

MRF var först i Sverige med den här typen av förstärkning i glesbygd som bygger på frivillighet och det har mottagits väldigt positivt. Idag har konceptet spridits till fler orter runt om i landet och ett nätverk kring arbetet med civila insatspersoner har bildats.

FIP

FIP står för Första Insats Person och innebär att en person i den ordinarie utryckningsstyrkan har ständig tillgång till ett mindre räddningsfordon, motsvarande personbil, i sin beredskap eller jour för att kunna åka direkt till skadeplatsen utan att först passera brandstationen. Syftet med detta är att korta ner insattiden

så att den drabbade kan få hjälp fortare. FIP förväntas tidigt kunna lokalisera skadeplatsen och meddela färdväg till övriga ankommande resurser.

FIP ska vid framkomst kunna lämna en enkel framkomstrapp som beskriver läget på plats (exempelvis uppge farligt gods märkning, brandens eller olyckans omfattning, trafikläget, väderförhållanden och vindriktning).

FIP förväntas även tidigt, och på ett säkert sätt, kunna avbryta och/eller begränsa den negativa händelseutvecklingen vid de vanligast förekommande händelsetyperna samt utföra enklare sjukvårdande och livräddande åtgärder. FIP ska kunna göra en initial avspärrning för att förhindra att fler människor beträder riskområdet.

I vissa fall är det ett befäl som har denna funktion och kallas då FIB - Första Insats Befäl. Denna ska, förutom det som tidigare nämnts, även kunna identifiera hjälpbehovet, påbörja en riskbedömning, bestämma en inledande inriktning, bedöma behovet av VMA, viktigt meddelande till allmänheten.

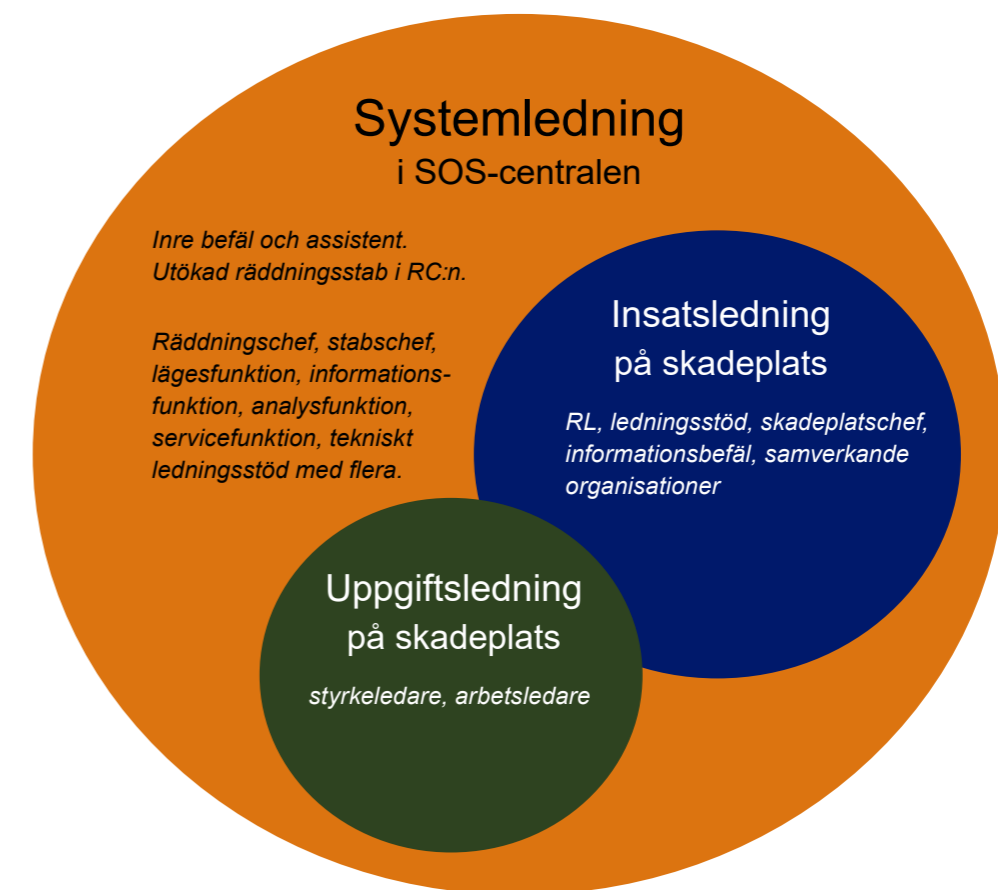
MRF har FIB i Ånge och FIP i Fränsta och ambitionen att tillskapa förmågan FIP eller FIB på samtliga RIB styrkor.

Ledningsförmåga

Medelpads räddningstjänstförbund har dygnet runt, året runt en organisation för att hantera räddningsinsatser utifrån uppkomna hjälpbehov. Tabell 1 beskriver de funktioner som finns i jour eller beredskap.

Vid en insats fördelas sedan arbetsuppgifterna mellan de olika ledningsfunktionerna och en ledningsorganisation skapas utifrån hjälpbehovet. Figur 1 visar en ledningsorganisations olika delar och hur ledningsfunktioner kan fördelas mellan de olika delarna.

MRF:s ledningsfunktioner gör det möjligt att hantera både mindre samtliga insatser samt större insatser. Genom att ha flera personer utbildade för respektive ledningsfunktion skapas uthållighet över tid. Det möjliggör även att använda de som inte är i befattning till att stödja arbetet med en eller flera insatser genom stabsarbete.

Figur 1. Figuren visar en ledningsorganisations olika delar och hur ledningsfunktioner kan fördelas mellan varandra. Vi har personal utbildade inom alla ledningsfunktioner vilket gör att vi kan hantera flera större insatser samtidigt och vara uthålliga.

I styrande dokument beskrivs ramar och rutiner för hur ledningen av räddningsinsatser ska bedrivas. Exempel på detta är dokument som beskriver ledning av insats, beredskap under pågående insats, samband, arbetsmiljöansvar, stabsarbete samt tillämpningen av de avtal som MRF ingått i.

Kommande krav på kommunernas ledningssystem

I enlighet med förslag från utredningen SOU 2018:54 En effektivare kommunal räddningstjänst kommer det med stor sannolikhet under 2020 införas en bestämmelse i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor att kommunerna i sitt ledningssystem ständigt ska upprätthålla övergripande ledning av räddningstjänsten. Den övergripande ledningen ska vid samverkan mellan kommuner vara gemensam inom vissa ramar. Myndighetsföreskrifter ska kunna meddelas om den närmare utformningen av den övergripande ledningen.

Räddsam Västernorrland

Som ett första steg påbörjades under 2019 ett arbete med att utreda ett kommande samarbete kring ett Räddsam Västernorrland tillsammans med Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen och

Räddningstjänsten Örnsköldsvik. Syftet är skapa en läns-gemensam operativ ledning och dirigering av räddningsstyrkor.

Övergripande ledning Norr

Som ett ytterligare steg i att utveckla funktionen för övergripande ledning och för att uppnå de kommande kraven avser Medelpads räddningstjänstförbund att medverka i en utredning om gemensam övergripande ledning för de 6 nordligaste länen.

Målbilden är att den övergripande ledningen som bas utgår från den idag uppbyggda ledningskonstruktionen med inre befäl som Räddningstjänsten Dala Mitt, Medelpads räddningstjänstförbund, Jämtlands Räddningstjänstförbund samt samverkansområde Norrbotten-Västerbotten har i de fyra nordligaste SOS centralerna i Falun, Sundsvall, Östersund och Luleå.

Kompetenser

Räddningschef/Räddningschef i beredskap

Enlig LSO(2003:778) 3 kap 16§ ska det i en kommun finnas en räddningschef. Inom MRF ska räddningschefen ha avlagt Brandingenjörsexamen enligt högskoleförordningen (SFS 1993:100) och genomgått påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer vilken genomförs av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) eller likvärdig äldre utbildning som genomfördes av Statens brandnämnd och Statens Räddningsverk.

Förbundet ska likaså ha minst en ställföreträdande räddningschef som också uppfyller dessa krav. Räddningschef i beredskap ska också uppfylla dessa krav.

Räddningsledare

Alla räddningsinsatser ska ledas av en räddningsledare - RL. Räddningsledaren leder räddningstjänstens enheter och är ansvarig för myndighetsutövning i samband med en räddningsinsats. Vid räddningsinsatser samverkar räddningsledaren med andra organisationer, till exempel polis och sjukvård, vars arbete leds av egna utsedda personer. Räddningsledare inom Medelpads räddningstjänstförbund är räddningschefen eller den som räddningschefen har gett delegation att vara räddningsledare vid räddningsinsats.

För att tjänstgöra som räddningsledare krävs att personen lägst har avlagt examen från MSB:s utbildning Räddningsledare A, eller motsvarande enligt äldre utbildningssystem.

Tabell 2 visar kompetenskraven för de olika ledningsfunktionerna samt för brandmän.

Ledningsfunktion	Lägsta kompetens (eller motsvarande)
Räddningschef i beredskap – RCB	Brandingenjör med påbyggnadsutbildning i räddningstjänst
Inre befäl	Räddningsledning B
Befäl i beredskap - BiB	Räddningsledning B
Insatsledare - IL	Räddningsledning B
Styrkeledare – SL	Räddningsledare A
Brandman	Lägsta kompetens (eller motsvarande)
Brandman heltid	SMO, BmH eller annan kompetens som räddningschefen bedömer motsvarar organisationens behov
Brandman RIB (deltid)	Grundläggande utbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap (GRIB) eller motsvarande

Tabell 2

Larm och samband

SOS alarmering av räddningstjänsten

MRF:s larmcentral är SOS Alarm. SOS Alarm kan alltid nå MRF:s resurser på oberoende larmvägar via stationslarm, radio, direkt till personsökare eller över ordinarie telefonförbindelser. För att larma Medelpads räddningstjänstförbund på snabbaste sätt använder SOS en modern teknisk plattform, DRH (dynamisk resurshantering). Dynamisk resurshantering innebär att snabbaste enhet med rätt krävställd förmåga larmas utifrån position på kartan.

Allmänhetens alarmering

Räddningstjänsten och andra blåljusorganisationer larmas via 112. För att säkerställa allmänhetens möjlighet att under telestörningar larma räddningstjänst och andra blåljusorganisationer, har räddningstjänsten nödtelefoner på brandstationerna Alnö, Njurunda, Matfors, Stöde, Fränsta, Ånge, Liden och Söråker.

Vid telestörningar vidtas åtgärder enligt särskilda instruktioner. Allmänheten kommer vid dessa störningar att informeras om hur alarmeringen i det specifika fallet ska ske.

” 113 13 är Sveriges informationsnummer.

Sven Akerlund kontrollerar att nödtelefonen fungerar.

genom att ljudsändare utomhus ("Hesa Fredrik") används. Utomhussignalen följs alltid av information i radio och TV. VMA-information kan även spridas via fast och mobil telefoni områdesvis.

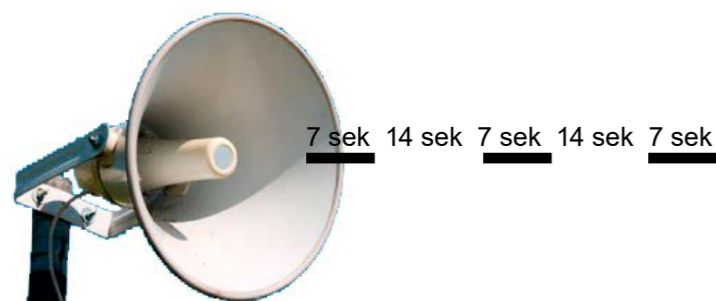
Efter att ett VMA har sänts ut, kan allmänheten söka vidare information på till exempel webbplatsen Krisinformation.se, informationsnumret 113 13 eller på kommunernas webbplatser.

Utrustningen i utomhusvarningssystemet ägs av staten medan räddningstjänsten ansvarar för drift och underhåll och är användare av systemet.

VMA - Viktigt meddelande till allmänheten

Vid allvarlig fara eller risk för allvarliga störningar i samhället kan allmänheten snabbt varnas och informeras genom ett så kallat Viktigt meddelande till allmänheten (VMA).

Medelpads räddningstjänstförbund kan aktivera VMA inom Medelpad. Ett VMA sänds alltid i radio och TV, vid vissa tillfällen kompletteras varningen även

Brand i byggnad

I Sverige dör ungefär 100 människor i bränder och Svensk räddningstjänst larmas till ca 10000 brand i byggnad varje år. Förändringar i byggnadskonstruktioner och val av byggnadsmaterial påverkar brandförloppet, där vi idag bland annat ser ett större inslag av cellplast. Statistik från brandskyddsföreningen och erfarenheter från inträffade bränder visar att cellplast har ett snabbt och kraftigt brandförlopp, vilket innebär stora problem vid släckinsatser. Denna risk bedöms successivt öka.

I MRF:s uppdrag ingår att effektivisera räddningstjänsten och där är tidsaspekten en viktig parameter, särskilt när det gäller brand i byggnad.

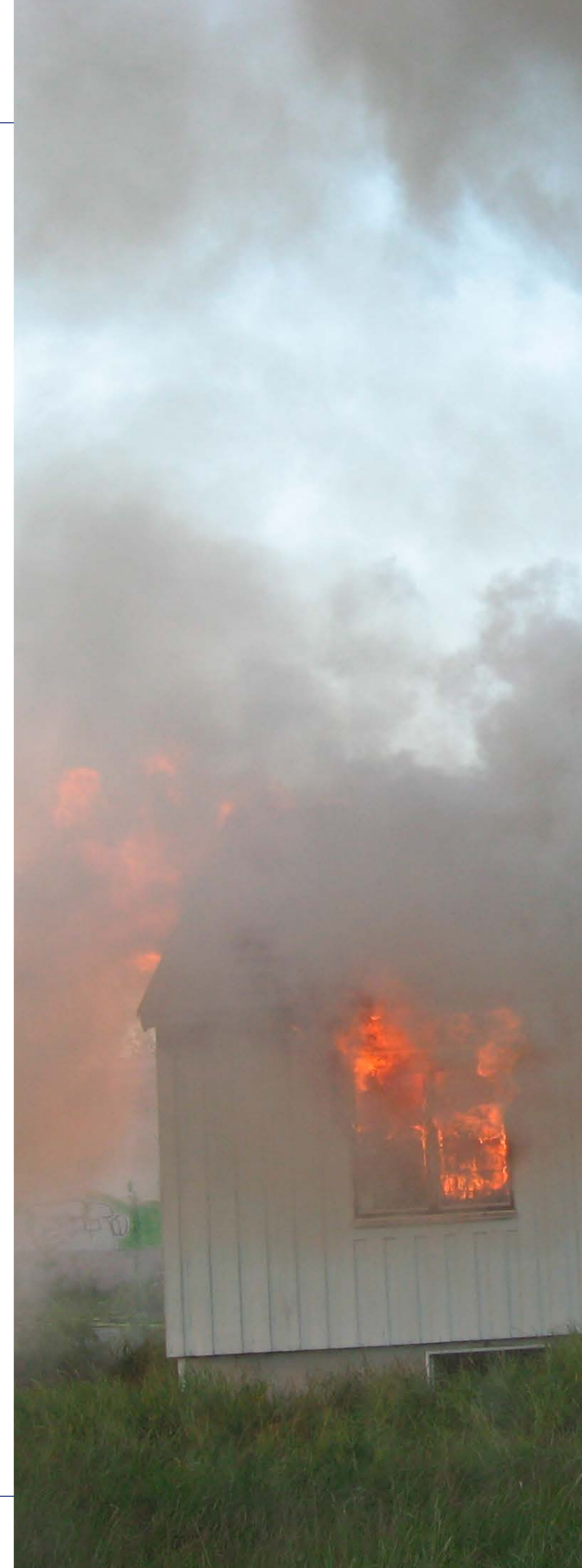
MRF:s förmåga - Brand i byggnad

Samtliga stationer inom MRF besitter förmågan att kunna utföra utvändigt livräddning med bärbar stege och utvändigt släckning. Brandmän på samtliga stationer utbildas för rökdykning.

Förmågan att enskilt kunna genomföra en första insats med invändig livräddning och släckning, det vill säga rökdykning i okomplicerad riskmiljö, finns hos samtliga stationer förutom Alnö, Matfors och Nobel (Nouryon). Anledningen till det är att Alnö, Matfors och Nobel (Nouryon) i sin grundbemanning saknar de personella resurser som krävs för rökdykning enligt AFS 2007:7.

Vid mer komplicerade och tidskrävande insatser med invändig livräddning och släckning krävs fler rökdykarresurser vilket innebär att flera stationer måste samarbeta.

Förmågan att leda och organisera rökdykarinsatsen vid dessa händelser finns i Sundsvall, Timrå och Ånge. Dessa tre stationer ska även kunna genomföra mer komplicerad utvändigt livräddning med höjdfordon.

Brand i skog och mark

En brand i det fria, som sprider sig över marken, skiljer sig i en rad olika avseenden från en brand i byggnad, bil eller annan liknande struktur.

En avgörande skillnad är att bränslet för branden potentiellt har oändlig utsträckning. En annan är att syresättning i princip aldrig är begränsande för förbränningsprocessen. De styrande faktorerna är istället bränslets struktur, dess fukthalt, topografin och det momentana vädret, främst vinden.

2014 inträffade Sveriges hittills största enskilda skogsbrand i Västmanland med 13 800 hektar drabbad skog.

Sommaren 2018 drabbades Sverige av flera stora och svårsläckta bränder. De största bränderna fanns i Gävleborg, Jämtland, Dalarna och Västernorrland.

Sammanlagt omfattade bränderna 25 000 hektar skogsmark: 2 500 hektar i Dalarna, 8 500 hektar i Gävleborg, 500 hektar i Västernorrland och 8 500 hektar i Jämtland, vilket var de stora brandområdena. Ytterligare 5 000 hektar omfattade alla småbränder sammanräknade.

Lösningen för att släcka stora skogsbränder är att släcka dem medan de är små. Det kan låta naivt, men det är endast då mänskliga resurser kan ha en rimlig förmåga att lyckas.

Vid stora skogsbränder sträcker sig räddningstjänstens förmåga till att försöka begränsa spridningen. Om det lyckas eller inte och om den stora branden släcks är helt och hållet upp till vädrets makter. En av de stora skogsbränderna härjade i juli 2018 söder om Sveg i Härjedalen, Jämtlands län. Det branddrabbade området var mer än 5000 hektar stort och branden beräknades sprida sig till Svegs tätort på morgonen fredagen den 20:e juli.

På kvällen onsdagen den 18:e juli föll som tur var ett lätt regn över brandplatsen. Regnet hade inte funnits med i några säkra väderprognoser, men de få millimeter regn som föll beräknades motsvara 58000 vattenbombplan. Det regnet gjorde att brandens intensitet minskade så att förutsättningarna att begränsa brandspridningen ökade.

MRF:s förmåga - Brand i skog och mark

För att klara detta ska MRF:s system- och insatsledningsfunktioner ha förmåga att bedöma väderprog-

noser för att förstå vädrets inverkan på brandens beteende.

Vidare ska MRF:s alla stationer ha förmåga att förbereda insats samt fördröja brandspridning i väntan på förstärkning. Samtliga stationer förutom Alnö, Matfors och Nobel (Nouryon) ska ha förmåga att själva släcka markbränder på upp till 0,1 hektar (1000 m²) med ett längsta avstånd från farbar väg på 150 meter.

När ytterligare en vattenresurs anländer till skadeplatsen ökar förmågan till 0,3 hektar (3000 m²) och upp till 250 meter från farbar väg.

För att hantera större bränder än så krävs fler resurser och specialutrustning och MRF ska ha förmågan att själva hantera bränder upp till 30 hektar (300000 m²). Vid ännu större bränder krävs externa resurser.

” Taktiken är att tidigt slå till hårt mot skogsbränderna - innan de blir för stora. Sen räcker inte de mänskliga resurserna till.

Sommaren 2018 kommer vi aldrig att glömma. Vi i Medelpad lyckades hålla alla skogs- och markbränder relativt små, även om vi var pressade under en tid. I andra delar av landet hann det gå så långt att Sverige fick ta hjälp från Europa.

Trafikolycka

Trafikolyckor är vanligt förekommande olyckor. De senaste tre åren larmades Svensk räddningstjänst till ca 20000 trafikolyckor per år. Den siffran har sedan 1998 mer än fördubblats. Under 2018 skadades nästan 13000 personer vid olyckor i vägtrafiken.

Detta visar att både sannolikheten och konsekvensen, och därmed olycksrisken, för trafikolyckor är hög. Här behövs räddningstjänsten för att frigöra patienten inför vidare transport till sjukhus. Den tid som fortlöper efter det att olyckan inträffat tills dess att den skadedrabbade får vård på sjukhus är ofta avgörande för patientens liv och hälsa. Här har erfarenhet visat att denna tid inte bör överskrida en timme. Ett välkänt begrepp för detta är den så kallade Gyllene timmen.

MRF:s förmåga - Trafikolycka

Inom MRF har samtliga stationer förmågan att vid trafikolyckor att hantera avspärning, säkra skadepåsar, skapa tillträde till patienten samt ge sjukvård till de olycksdrabbade. Förmågan till mer komplicerad

losstagnation finns på samtliga stationer förutom Alnö, Matfors, Stöde, Söråker och Nobel (Nouryon). Sundsvall, Timrå, Liden och Fränsta har kompetens och specialutrustning att hantera tunga fordon vid trafikolyckor. Vi har även samverkan inom länet inom tung räddning där resurser från Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalen och Räddningstjänsten Örnsköldsvik förstärker enligt gemensam planering.

” En trafikolycka innebär alltid en hög risk. Här är den gyllene timmen viktig.

Arbetet med trafikolyckor är förknippat med stora risker för den egna personalen. De senaste åren har flera olyckor inträffat där räddningstjänstpersonal skadats eller omkommit i samband med dessa händelser. Därför har

MRF de senaste åren satsat på att utöka skyddet för den egna personalen genom projektet "Säkerhet på väg". Samtliga stationer i MRF har fått utrustning och utbildning i detta koncept och arbetar nu enligt dessa rutiner.

Rutinerna gynnar dock inte bara räddningstjänsten och samverkande organisationers personal utan även övriga trafikanter varnas på ett tydligt sätt så att nya olyckor inte ska uppstå.

Samtliga brandmän är utbildade att göra en första insats vid en trafikolycka - den som kan vara livsavgörande för den drabbade. Här övar brandmän i Njurunda.

Drunkning

Mellan åren 1998 och 2018 larmades Svensk räddningstjänst till ca 450 drunkningar eller drunkningstillbud per år. Mellan åren 2005 och 2014 var siffran under 400 larm per år. Mellan åren 2015 och 2017 ökade antalet larm till mellan 500 och 600 för att under 2018 vara över 700. En anledning till den höga siffran under 2018 kan kanske bero på att sommaren 2018 var extremt varm, men de senaste 4 åren visar ändå en ökande trend.

MRF:s förmåga - Drunkning

Inom MRF har samtliga stationer förmågan att genomföra livräddning på ytan samt sök över vattenytan med snorkel och cyklop. Sundsvall och Timrå har förmåga till fridykning ner till 4 m under en tidsperiod av högst 30 minuter. Utrustning finns för att klara detta under både vinter och sommarperiod. MRF har inte förmåga att vattendyka. När behov av detta finns är MRF beroende av externa resurser.

” Barn drunknar tyst. Titta på ditt barn i stället för på din telefon.

I Medelpad har vi många industrier som hanterar ämnen som vid fel användning kan vara riktigt farliga. Vid så kallade kemolyckor krävs extra skyddsutrustning och särskild utbildning.

Utsläpp av farligt ämne

Medelpad är ett område med många industrier som hanterar farliga ämnen. Många av de farliga verksamheterna i Medelpad ligger i anknäring till varandra inom Oljehamnen eller Stockviksverken, men det finns även ett flertal farliga verksamheter utspridda på orterna.

Eftersom både stora vägar som E4, E14 samt järnväg går genom Medelpad ökar riskbild då största andelen av det farliga godset transporteras just på dessa leder.

Olyckor med farliga ämnen inträffar relativt sällan men får stora konsekvenser för liv, egendom och miljö när de inträffar. Med tanke på samhällsutvecklingen och den generella hotbilden gällande terrorism i Sverige kan antagonistiska handlingar med farliga ämnen inte heller uteslutas i vårt område. Konsekvenserna vid en dylik handling torde kunna ge liknande konsekvenser som ”normalolyckan” men riskbilden för egen personal kan vara betydligt större än normalt.

MRF:s förmåga - Utsläpp av farligt ämne

Inom MRF har samtliga stationer i förbundet förmågan att utföra insats enligt begreppet ”first responder”. I stort innebär detta att samtliga har förmågan

att utföra akut livräddning för direkt och indirekt drabbade i adekvat skyddsutrustning med tillhörande saneringsmöjlighet.

För att komplettera sin skyddsnivå så har även samtliga stationer förmågan att utföra initial indikering. Skillnaden är att Sundsvall, Timrå och Ånge har en förhöjd förmåga gällande joniserande strålning, även detta utifrån det personliga skyddet.

Eftersom Medelpad är ett område med hög närvaro av kemikalier har insatsledarfunktionen i förbundet en utökad indikeringsförmåga. Denna förmåga är inte enbart utifrån det personliga skyddet utan även för att i större grad kunna stötta i till exempel riskområdesbedömningar.

För att kunna verka och omhänderta vissa typer av kemikalier ställs högre krav på skyddsutrustning och förmåga. Där har Sundsvall, Timrå, Nobel (Nouryon) och Ånge förmågan att utföra kemdykning enligt AFS 2007:7. Utrustningsmässigt för att utföra detta finns i liknande utförande i Ånge och Sundsvall i form av kemcontainer. Nobel (Nouryon) har egna kemdräkter utan någon kemcontainer. Timrå har ingen utrustning på stationen men däremot utbildning och kompetens att utföra kemdykning.

Naturolycka

Klimatförändringar ändrar förutsättningarna för naturolyckor. Det handlar om riskökningar som redan har förändrats, de som sker under de närmaste decennierna och om riskökningar som kommer på längre sikt.

Frekvensen av naturolyckor har redan ökat. Hur frekventa och allvarliga de blir i framtiden beror av hur samhället hinner anpassas till nya klimatförutsättningar och hur omfattande klimatförändringarna blir. Behovet av skicklig personal vid räddningsinsatser i samband med naturolyckor kan bli stort eller extremt stort.

MRF:s förmåga - Naturolycka

En naturolycka föranleder inte alltid räddningstjänst enligt LSO 1 kap. 2 §. Men naturolyckan kan däremot orsaka en följdhandelse som uppfyller kriterierna för räddningstjänst, som till exempel bränder, trafikolyckor, drunkning, utsläpp av farliga ämnen, vattenskador och så vidare. MRF:s förmåga kopplat till naturolyckor är därför i första hand inriktad på olycksförebyg-

gande och skadebegränsande åtgärder innan olyckor inträffar. Om naturolyckan sedan orsakar en händelse som uppfyller kriterierna för räddningstjänst gäller förmågan för den inträffade följdhandelsen.

I ett akut läge ska MRF:s systemledningsfunktioner RCB och IB ha förmåga att tolka vädervarningar samt faktiska skeenden vid extremt väder, för att kunna förhindra olyckor samt prioritera och vidta relevanta skadebegränsande åtgärder innan olyckor inträffar. Vid överhängande fara kunna ge relevanta varningar i syfte att minimera risker för person-, miljö- och egendomsskador.

I detta ligger också att ha en förståelse för att klimatförändringar succesivt gör extremt väder alltmer riskabelt även på våra breddgrader. Risken för att få uppleva nya extremvädersrekord ökar under kommande decennier.

MRF ska vid behov kunna initiera samhällets krisberedskap samt vara en del av denna.

Räddningstjänst under höjd beredskap

Den säkerhetspolitiska situationen har på senare år försämrats och verkligheten präglas nu av en hotbild som ser annorlunda ut än tidigare. Därmed behöver vi också förhålla oss till en verklighet som inkluderar planering för höjd beredskap och där det väpnade angreppet inte kan uteslutas.

Sedan den försvarspolitiska inriktningen för 2015 – 2020 antogs återupptogs också planeringen för det civila försvaret på nationell nivå. Sedan 2018 har även kommunernas arbete med civilt försvar påbörjats.

Det civila försvaret ska bygga på det krisberedskaps-system som har byggts upp under de senaste decennierna och kommunerna arbetar inom ramen för detta bland annat med utbildning och övning, analyser och säkerhetsskydd. Vi fortsätter arbetet med att stärka kommunernas förmåga till att hantera händelser som spänner över hela hotskalan från kris till krig.

MRF samordnar ägarkommunernas krisberedskap samt arbete med uppbyggnad av ett nytt civilt försvar.

Samtliga områden är under ständig utveckling, inte minst beroende av de förändringar vi ser i vår omvärld och det försämrade säkerhetspolitiska läget.

Under 2020 ligger fokus på fortsatt planering av ett civilt försvar där fokusområden är planering för krigsorganisation, krigsplacering samt fortsatt arbete med utbildning och kompetenshöjande åtgärder rörande totalförsvaret.

Under 2020 förväntas nya riktlinjer och vägledning specifikt för Räddningstjänst under höjd beredskap att publiceras. Detta får till följd att det här avsnittet i handlingsprogrammet kan komma att behöva revideras under mandatperioden.

Framtiden kommer innebära en hel del utmaningar såsom att skapa en bredare förståelse för hotbilderna hos medarbetare och allmänhet. Vidare behöver också utbildningsinsatser, planering och åtgärder omsättas till effekter i form av resurser och kunskap som ökar kommunernas förmåga till att motstå svåra påfrestande såsom kris och krig.

Efterföljande åtgärder

När räddningsinsatsen är avslutad innebär det inte att kommunens ansvar upphör. I det akuta skedet ska den som drabbats av en olycka få hjälp och information om vad den denne själv behöver göra för att fortsätta att mildra konsekvenserna av olyckan samt förhindra att nya olyckor uppstår.

Olycksundersökning

Enligt LSO 3 kap. 10 § ska alla olyckor som klassats som räddningstjänst i rimlig omfattning undersökas för att klarlägga orsaken till olyckan, olycksförloppet och räddningsinsatsens genomförande.

Arbetet kring olycksundersökning ska ha en lärande kultur vars grundtanke är att var och en gör sitt bästa och inte avsiktligt handlar fel, men att olyckor ändå kan inträffa.

Olycksundersökningen ska leda till förbättring av skyddet mot olyckor genom förslag och åtgärder som bidrar till att:

- Förhindra nya olyckor
- Verka skadebegränsande innan nya olyckor inträffar
- Förbättra förberedelsen för nya räddningsinsatser

I de flesta fall fullgörs denna skyldighet genom att räddningsledaren gör den grundläggande olycksundersökningen och dokumenterar den i händelserapporten. Men i vissa fall finns behov av utökad olycksundersökning. Det behovet kan initieras från många olika håll, exempelvis räddningsledaren eller någon annan som deltagit i räddningsinsatsen.

Då behovet initieras gör ansvarig för olycksundersökning en bedömning om olycksorsaken eller olycksförloppet behöver utredas vidare, detta görs genom att värdera följande punkter:

- Utredningen ska leda till ett lärande.
- Det ska finnas en mottagare av utredningen.
- Det ska finnas tillräcklig kompetens för att göra utredningen
- Det nedlagda arbetet ska stå i proportion till det förväntade resultatet av utredningen.

Räddningsinsatsen utvärderas efter varje händelse i händelserapporten, men i vissa fall finns behov av en mer omfattande insatsutvärdering. Denna räknas också som en form av utökad olycksundersökning och kan genomföras oberoende av ovanstående punkter,

men ska genomföras:

- Vid samtliga dödsolyckor eller vid olyckor där en eller flera personer ådragit sig svåra skador
- När det föreligger behov av förändring inom områdena metod/teknik, utrustning, organisation och/eller rutiner
- När något kan läras av den egna gruppen eller andra
- När händelsens orsak eller olycksförlopp ska utredas

Vid större händelser finns det andra utredande organisationer exempelvis Arbetsmiljöverket, Trafikverket, Polisen och Haverikommissionen. Det är även resurskrävande att göra en stor utredning samt att det krävs en särskild kompetens om verksamheten som drabbas av olycka. Ofta kan då andra utredande organisationer göra bra utredningar där räddningstjänsten bidrar med den del de har sakkunskap om.

Räddningstjänsten bidrar med sakkunnigutlåtande i princip till alla polisutredningar som rör brand med misstanke om allmänfarlig vårdslöshet eller mordbrand.

” Vi tar reda på varför det hände, för att det inte ska hända igen

Kvalitetssäkring av räddningsinsats

För att genomförandet av räddningsinsatser ska kunna ske med god kvalitet arbetar MRF aktivt med kvalitetssäkring av räddningsinsats. Det arbetet handlar i huvudsak om delarna som rör förberedelse och genomförande av räddningsinsats samt erfarenhetsöverföring efter räddningsinsats.

Huvudsyftet med arbetet är att säkerställa att det finns en röd tråd från LSO via ägaruppdrag och handlingsprogram till den operativa förmåga som övas och utbildas i. Det handlar också om uppföljning av att den förväntade förmågan uppfylls och upprätthålls.

Med anledning av detta har MRF under arbetet inför detta handlingsprogram ägnat mycket tid åt målsättningsarbete. Det har gått ut på att hitta definitioner av mål på olika nivåer som kan omsättas i aktiviteter och processer inom hela organisationen. De definitioner av målnivåer som beslutats, beskrivs under rubriken "Lokala mål".

I det här handlingsprogrammet beskrivs MRF:s resultatmål för räddningstjänst. Nästa steg i kvalitetssäkringsarbetet är att omsätta resultatmålen till prestationsmål, som sedan ska leda till detaljerade beskrivningar av den förmåga som krävs för att genomföra räddningsinsatser som uppfyller resultatmålen. Utifrån det arbetet ska sedan prestationer och förmågor omsättas i aktiviteter och processer som talar om vad som behöver göras eller läras för att klara prestationsmålen.

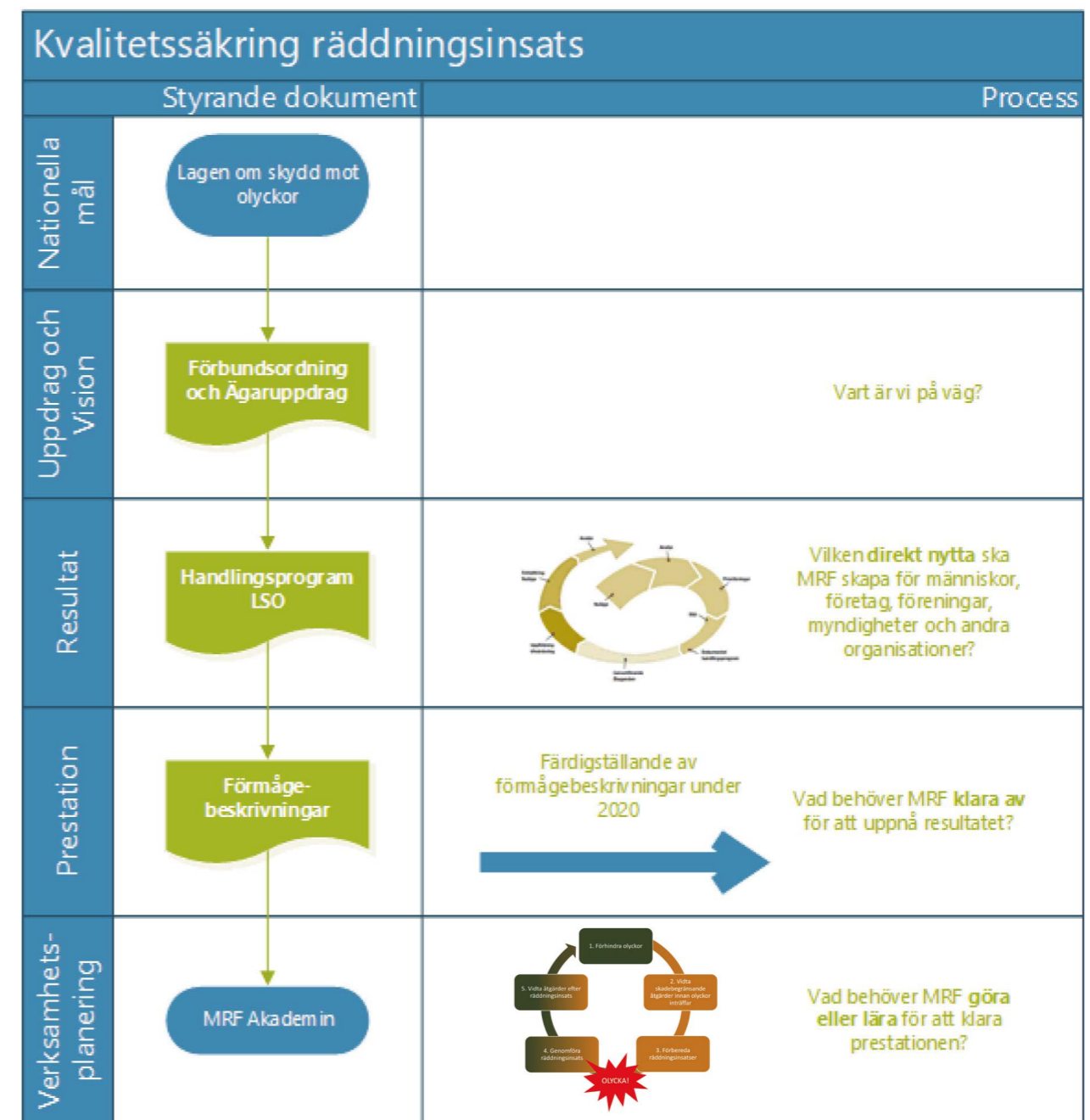
MRF har 2023 en tydlig struktur för kvalitetssäkring av räddningsinsats där all verksamhet inom det operativa området såsom övning, utbildning, inköp och så vidare, görs för att uppnå gällande målsättningar. Erfarenheter från händelser förs vidare inom organisationen på ett strukturerat sätt och leder till att ökad kunskap. Lärande sker i större utsträckning individanpassat och effektivt.

Ny operativ personal introduktionsutbildas för att klara den funktion de förväntas ha, samtidigt som det tydligt framgår vad som krävs för att kunna ta nästa steg och ha andra funktioner.

Den operativa förmågan upprätthålls systematiskt genom individanpassade repetitionsutbildningar kopplade till operativ funktion. Alla dimensionerande händelsetyper utvärderas rutinmässigt efter varje insats.

Allt detta tillsammans med riskanalyser ligger till grund för revideringen av handlingsprogrammet för räddningsinsats 2024-2027.

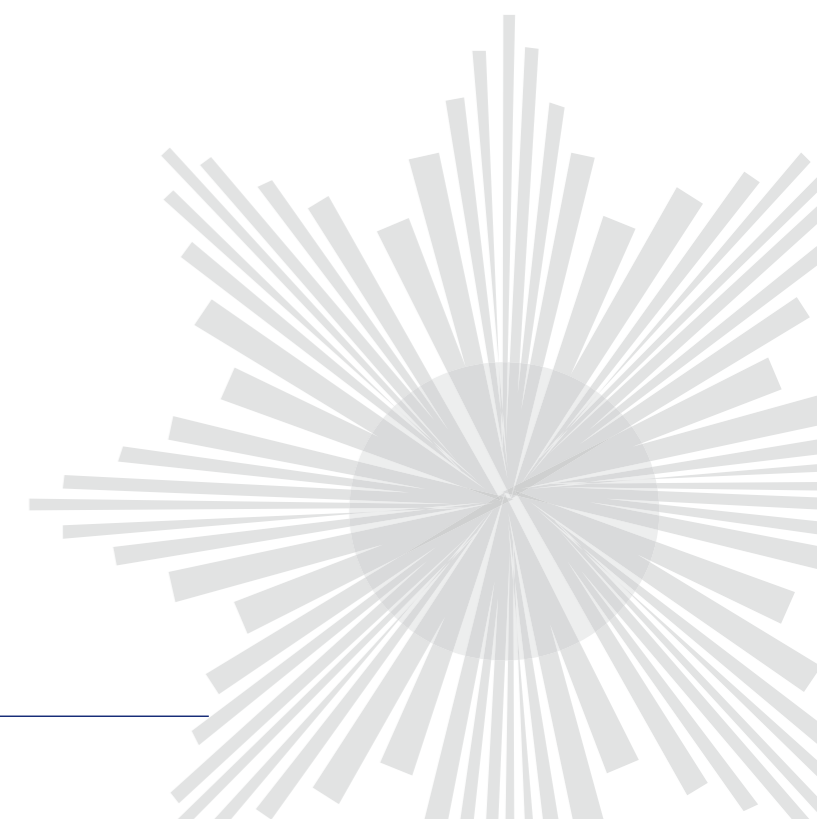
” Vi övar för att prestera ett bra resultat - då når vi våra mål.

Ordlista

BiB	befäl i beredskap
BmH	brandman på heltid
Brandcell	avgränsad del av en byggnad som under en viss tid kan motstå brand
Cellplast	plastbaserat isoleringsmaterial
DRH (dynamisk resurshantering)	Teknisk plattform för SOS som innebär att närmsta/lämpligaste enhet med rätt förmåga larmas utifrån position på kartan
FIB	första insatsbefäl
FIP	första insatsperson
FWI (Fire Weather Index)	Brandrisk-index. Ett sätt att mäta hur stor brandrisken är
GRIB	Grundutbildning för räddningstjänstpersonal i beredskap
Gyllene timmen	Den första timmen som fortlöper efter olyckan har inträffat och då patienten har störst chans att klara sig.
HKÅ	Räddningstjänsten Höga Kusten-Ådalens
IB	inre befäl
IL	insatsledare
Insatstid	tiden från alarmering av räddningstjänsten till dess att räddningsarbetet påbörjas
IVPA (I väntan på ambulans)	Avtal mellan räddningstjänst och landstinget som gör att räddningstjänsten rycker ut till akuta händelser när ambulansens resurser inte räcker till eller är för långt bort.
LSO	Lag om skydd mot olyckor
MRF	Medelpads räddningstjänstförbund
MSB	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
NCO	Nationellt Centrum för lärande från Olyckor
RCB (Räddningschef i beredskap)	Fattar beslut om åtgärder vid en insats. Är räddningsledare eller utser en ställföreträdare.
RIB	Räddningstjänstpersonal i beredskap (deltidsbrandman)
RL (räddningsledare)	Leder räddningstjänstens enheter och är ansvarig för myndighetsutövning i samband med en räddningsinsats.
RVR AB (Försäkringsbranschens restvärdesräddning)	arbetar med att begränsa sekundärskador vid olyckor
Sevesolagen	Verksamhetsutövare, som hanterar större mängder farliga ämnen, omfattas av lagen som beskriver kraven på åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.
SL	styrkeledare
SMC (släckmedelscentralen)	tillhandahåller mobil släckutrustning för släckning av cisternbränder och kan ibland användas vid andra större händelser.

SMO (skydd mot olyckor)	utbildning för brandman och vissa övriga yrken inom kommunalt säkerhets- och räddningsarbete
SOL	samband- och ledningscentral (i SOS Alarms lokal)
SSRS	Sjöräddningssällskapet
Suicid prevention	förebyggande för att självmord inte ska begås
Tung räddning	räddning av större fordon såsom buss, lastbil och tåg.
VMA	Viktigt meddelande till allmänheten
Zenitarbetsplats	inre befäls arbetsplats med tillhörande verksamhetssystem för att hantera pågående händelser

Ett tryggt, säkert och hållbart samhälle

**Medelpads
Räddningstjänstförbund**

Följ oss

